

DREPT PUBLIC

CZU: 347.96

[https://doi.org/10.52277/1857-2405.2022.4\(63\).10](https://doi.org/10.52277/1857-2405.2022.4(63).10)

STATUTUL AUDIENTULUI INSTITUTULUI NAȚIONAL AL JUSTIȚIEI: ASPECT COMPARATIV ȘI PROBLEMATICI

Maria SÎRBU,
absolventă INJ,
procuror în Procuratura raionului
Criuleni
<https://orcid.org/0000-0002-7074-5417>

SUMAR

În perioada reformelor din domeniul justiției, în R. Moldova se creează premise importante pentru a promova procesul general de reformă și de a se conforma standardelor democratice recunoscute, larg implementate pe plan internațional.

Din analiza legislației naționale, sub aspect comparativ cu alte state europene, vedem că, în R. Moldova, statutul persoanelor care au absolvit cursurile de formare inițială în cadrul Institutului Național al Justiției, în perioada cuprinsă între absolvire și „numirea pe post” de procuror sau de judecător (care poate dura ani de zile, ca în cazul promoției a XII-a) rămâne un vid juridic. Aceasta ar însemna că, după absolvirea cursurilor de formare inițială, viitorii procurori și judecători pot avea următoarea dilemă: fie să se angajeze în calitate de consultant/asistent judiciar, fie să pună pe roate comerțul într-o gheretă din Î.M. „Piața Centrală”. Ultima ar părea incompatibilă cu viitorul statut de „funcționar cu demnitate publică”, dar nu și imposibilă, or, reglementări care ar interzice așa ceva nu există.

În context, conchidem că omisiunea vizată creează diferite riscuri privind integritatea audientului Institutului Național al Justiției, or, el, după absolvire, din lipsa unui mecanism de garanții sociale, precum „asigurare medicală”, „remunerații”, „statut strict reglementat”, „inclusiunea perioadei de formare inițială în vechimea de muncă” – de care beneficiază colegii săi din instituții similare de formare a judecătorilor și procurorilor din alte țări (România, Franța) – până la numirea în funcție, poate deveni dependent de alte persoane sau organizații, care, în continuare, ar putea avea consecințe importante asupra inviolabilității sale profesionale și discreției decizionale.

Cuvinte-cheie: audient, auditor de justiție, integritate, discreție decizională, imixtiuni, riscuri, procuror, vid juridic, lacună, mecanisme efective de protejare.

STATUS OF THE AUDIENCE OF THE NATIONAL INSTITUTE OF JUSTICE: COMPARATIVE ASPECT AND ISSUES

SUMMARY

„During the important reforms in the field of justice in the Republic of Moldova, premises are being created to promote the general reform process and to comply with the widely recognized and internationally implemented democratic standards.

From the analysis of the national legislation in comparison with other European states, I conclude that, in the Republic of Moldova, the status of persons who graduated from the initial training courses within the National Institute of Justice, in the period between graduation and „appointment” as a prosecutor, judge . (which can take years, for example the 12th promotion of the Institute), remains a legal void.

This would mean that, after completing the initial training courses, the future prosecutors and judges may have the following dilemma: either to work as a legal consultant/assistant, or to open an office in the central market. The latter would seem incompatible with the future status of „official with public dignity”, but not impossible, because there are no regulations that would prohibit this.

In the context, I conclude that the targeted omission creates various risks regarding its integrity, or the trainees of the National Institute of Justice, after graduation, due to the lack of a social guarantee mechanism such as „medical insurance”, „remuneration”, „a strictly regulated status”, „the inclusion of the initial training period in the length of service” - which colleagues from similar training institutions for judges and prosecutors in other countries (Romania, France) benefit from until the appointment, may become dependent on other persons or organizations, which it could further have important consequences on his professional integrity and decision-making discretion”.

Key-words: trainees, auditor of justice, integrity, decisional discretion, interference, risks, prosecutor, legal vid, loophole, effective protection mechanisms.

Potrivit legilor în vigoare, în Republica Moldova există două modalități de recrutare a judecătorilor și procurorilor: a) pentru acei fără experiență profesională juridică sau cu o astfel de experiență, dar mai mică de 5 ani, există posibilitatea de a concura la studii în cadrul Institutului Național al Justiției, unde vor urma o pregătire teoretică și practică timp de 18 luni; b) pentru acei care au deja o experiență în domeniul juridic de cel puțin 5 ani există posibilitatea de a susține examenul în fața Comisiei de absolvire a Institutului Național al Justiției.

Astfel, sistemul de recrutare și carieră a procurorilor în R. Moldova este prevăzut de *Legea privind Institutul Național al Justiției nr. 152 din 8 iunie 2006* [1], *Legea cu privire la Procuratură nr. 3 din 25.02.2016* [2], cu completările ulterioare, de *Regulamentul cu privire la formarea inițială și absolvire a candidaților la funcția de procuror și judecător* [4], precum și de *Regulamentul Colegiului de Selecție și Carieră din cadrul Consiliului Superior al Procurorilor* [5].

Vom remarca faptul că prevederi similare sunt valabile și pentru audienții Institutului Național al Justiției, candidații la funcția de judecător, prevăzute inclusiv în *Legea nr. 544-XIII din 20 iulie 1995 cu privire la statutul judecătorului* [3], dar în continuare ne vom referi preponderent la statutul candidaților la funcția de procuror, ținând cont de faptul că este activitatea pe care o profesez și am identificat unele problematice.

Așadar, în conformitate cu *Legea privind Institutul Național al Justiției nr. 152 din 8 iunie 2006* [1, art. 19], persoanele care au promovat concursul de admitere pentru formarea inițială a candidaților la funcțiile de judecător și de procuror capătă statut de audienți ai cursurilor de formare inițială, din momentul emiterii ordinului de admitere. Însă, emiteria ordinului respectiv este condiționată și de angajamentul viitorului audient al Institutului de a depune o declarație prin care el se obligă, după absolvirea cursurilor de formare inițială, să participe la concursurile pentru suplینirea funcțiilor vacante de judecător sau de procuror timp de 5 ani, să accepte funcția propusă și să activeze în această funcție o perioadă de cel puțin 3 ani.

În perioada formării inițiale, viitorii judecători și procurori au statut de audienți ai Institutului Național al Justiției, care include drepturi, obligații, interdicții și răspunderea disciplinară a audienților, acestea fiind prevăzute prin *Legea privind Institutul Național al Justiției*, cu completările ulterioare din *Regulamentul privind formarea inițială și absolvire a candidaților la funcții de judecător și de procuror, din 25 februarie 2021*.

Astfel, audientul Institutului Național al Justiției, potrivit *Legii privind Institutul Național al Justiției* [1, art. 20], beneficiază de o pregătire teoretică și practică în conformitate cu curriculum-urile disciplinare și cu planurile de formare aprobate de Consiliul INJ, precum și dispune de baza tehnico-materială a Institutului. La fel, audientul are dreptul să-și expună părerea asupra calității orelor de curs și a orelor practice; să facă propuneri pentru perfecționarea procesului de formare; să participe la activitatea de cercetare științifică; să publice articole științifice și să participe la elaborarea altor materiale; să participe la conferințe, simpozioane și la alte activități.

Totodată, potrivit prevederilor din *Legea privind Institutul Național al Justiției*, se stipulează că: „Audienții cursurilor de formare inițială sunt obligați: a) să frecventeze orele de studiu conform orarului stabilit și să participe la stagiile de practică; b) să studieze continuu și să îndeplinească în termenele stabilite sarcinile prevăzute de planurile de formare; c) să participe la activitățile științifice preconizate; d) să respecte regulamentele de ordine interioară ale Institutului și ale instituțiilor în care vor desfășura stagii de practică; e) să se folosească de resursele și mijloacele materiale care le sunt puse la dispoziție conform destinației lor, exclusiv în interesul dobândirii de cunoștințe profesionale; f) să se abțină de la acțiuni ce îi împiedică pe alți audienți să însușească materialul teoretic și practic; g) să îndeplinească alte obligații prevăzute de lege” [1, art. 20].

În cadrul formării inițiale audienților Institutului Național al Justiției le sunt impuse și interdicții prevăzute de art. 20 alin. (3) din *Legea nr. 152 din 2006*, și anume: „Audienților cursurilor de formare inițială le este interzis: a) să facă parte din partide sau să desfășoare activități cu caracter politic; b) să desfășoare orice activitate remunerată, cu excepția activităților didactice, științifice sau de creație, practicate în afara orelor de formare inițială”. Pentru abaterile de la îndatoririle ce le revin potrivit legii și unui regulament de ordine interioară a Institutului Național al Justiției, audienții cursurilor de formare inițială răspund disciplinar.

Astfel, potrivit art. 21 alin. (2) din *Legea* menționată *supra*, se califică abatere disciplinară: „a) desfășurarea de activități publice cu caracter politic sau manifestarea convingerilor politice în perioada de formare; b) atitudinea necuviincioasă față de colegi, formatori sau față de personalul Institutului, precum și față de persoanele cu care intră în contact în perioada efectuării stagiului de practică; c) absențele nemotivate de la orele de studiu și de stagi, dacă acestea depășesc 8 ore academice pe lună; d) fraudă la examene”. Alineatul (4) din același arti-

col prevede că: „*Constituie sancțiuni disciplinare: a) avertismentul; b) diminuarea bursei cu până la 15% pe o perioadă de la o lună la 3 luni; c) exmatricularea din Institut*”.

Legea nr. 152 din 2006 cu privire la Institutul Național al Justiției cuprinde și norme ce reglementează încetarea statutului de audient al cursurilor de formare inițială.

În acest context, potrivit art. 22 alin. (1) din *Legea* menționată *supra*, statutul de audient al cursurilor de formare inițială încetează în următoarele cazuri: „*a) depunerea cererii respective de către audientul cursurilor de formare inițială; b) evaluarea negativă repetată la aceeași disciplină a audientului cursurilor de formare inițială sau nepromovarea repetată a examenului de absolvire; c) pronunțarea unei hotărâri definitive de condamnare a audientului cursurilor de formare inițială; d) constatarea faptului că audientul cursurilor de formare inițială nu mai întrunește condițiile pentru a candida la funcția de judecător sau de procuror; e) aplicarea sancțiunii disciplinare prevăzută la art. 21 alin. (4) lit. c); f) absolvirea cursurilor de formare inițială; g) decesul audientului cursurilor de formare inițială*”.

Prevederi analogice sunt stipulate inclusiv în *Regulamentul privind formarea inițială și absolvire a candidaților la funcții de judecător și de procuror*, care este elaborat în conformitate cu *Legea privind Institutul Național al Justiției nr. 152 din 8 iunie 2006*.

Analizând sub aspect comparativ modelul practicat la nivel european de recrutare a judecătorilor și procurorilor, am conchis că Republica Moldova la acest capitol a preluat și implementat unele bune practici.

Așadar, în majoritatea statelor europene admiterea în sistemul judecătoresc se realizează prin intermediul instituțiilor analogice Institutului Național al Justiției: în România – Institutul Național al Magistraturii, în Franța – Școala Națională de Magistratură, în Grecia – Școala Națională de Judecători etc., bazându-se, evident, pe competența profesională, aptitudinile și buna reputație a candidaților.

Astfel, în România statutul cursanților Institutului Național al Magistraturii este reglementat de *Legea nr. 303 din 28 iunie 2004, privind statutul judecătorilor și procurorilor* [6], precum și de regulamentele interne de activitate a acestor instituții.

Prin urmare, remarcăm faptul că, la capitolul „*formare inițială a judecătorilor și procurorilor*”, colegii din România, în esență, au un statut similar celui din Republica Moldova, cu unele completări de rigoare. Cursanții Institutului Național al Magistraturii au calitatea de auditori de justiție. Durata cursurilor de formare profesională a auditorilor de

justiție este de 4 ani¹, potrivit art. 16 alin. (3) din *Legea nr. 303 din 28 iunie 2004*. Remarcăm faptul că, prin *Legea nr. 192 din 2021*, normei vizate i s-au stabilit măsuri temporare pentru anul 2021-2022, astfel că durata cursurilor de formare profesională a auditorilor de justiție este de 2 ani. După primul an de cursuri, auditorii de justiție optează, în ordinea mediilor și în raport cu numărul locurilor, pentru funcția de judecător sau de procuror.

Dispozițiile legale privind drepturile și îndatoririle auditorilor de justiție în România sunt similare celor din Republica Moldova, cu unele diferențe esențiale, ținând cont de interferențele socio-economice din ambele state.

In concreto, mă refer la faptul că, potrivit reglementării privind concediile și indemnizațiile de asigurări sociale de sănătate, auditorii de justiție din România au dreptul inclusiv la indemnizația lunară pentru creșterea copiilor de până la 1-2 ani. Totodată, auditorii de justiție dispun și de spațiile de cazare ale Institutului Național al Magistraturii, iar în situațiile în care auditorii de justiție își desfășoară activitatea de formare în afara municipiului București, aceștia au dreptul la decontarea chiriei într-un plafon de până la 50% din suma care s-ar cuveni, cu acest titlu, magistraților, în condițiile legii [6, art. 17 alin. (3²)].

În România, obligația auditorilor de a activa apoi în funcție de judecător sau de procuror este, la fel, cuantificabilă în ani, cu următoarea deosebire: „*Absolvenții Institutului Național al Magistraturii sunt obligați să îndeplinească timp de 10 ani funcția de judecător sau de procuror*” [6, art. 20].

Incompatibilitățile și interdicțiile judecătorilor și procurorilor se aplică și auditorilor de justiție, fiind similare celor stabilite și pentru audienții Institutului Național al Justiției, astfel încât chiar și sistemul de sancționare disciplinară cuprinde, în esență, aceleași sancțiuni pentru abaterile comise, și anume: avertismentul, diminuarea bursei cu până la 15% pe o perioadă de la o lună la 3 luni, diminuarea bursei proporțional cu numărul absențelor nemotivate, dacă acestea depășesc 8 ore într-o lună, exmatricularea din Institutul Național al Magistraturii [6, art. 18].

Stârnește curiozitate faptul că, în România, perioada cuprinsă între promovarea examenului de absolvire și numirea de către Consiliul Superior al Magistraturii în funcția de judecător sau de procuror stagiar, precum și *perioada în care o persoană a avut calitatea de judecător sau de procuror*

¹ Dintotdeauna au fost 2 ani, se încearcă, însă, la nivel legislativ, să se implementeze durata cursurilor de 4 ani, dar asta ar însemna o criză acută de personal, în condițiile în care deja există problema numărului insuficient de magistrați, având în vedere pensionarea în masă a judecătorilor și procurorilor în ultima perioadă.

stagiar, dacă a promovat examenul de capacitate prevăzut, constituie vechime în funcția de judecător sau de procuror.

Totodată, un element de discrepanță, ci nu de noutate pentru Republica Moldova, între modelul abordării statutului viitorilor procurori în România, este că, după absolvirea Institutului Național al Magistraturii, auditorii de justiție dobândesc calitatea de judecători sau de procurori stagiați, exercitând activitatea propriu-zisă, dar cu competențe restrânse [6, art. art. 21, 22, 23].

Vom remarca faptul că un mecanism similar există și în Franța, asupra căruia ne vom referi ulterior.

Astfel, după încheierea cursurilor din cadrul Institutului Național al Magistraturii și promovarea examenelor de absolvire, auditorii de justiție pot opta pentru locurile de judecători stagiați și de procurori stagiați scoase la concurs, iar repartizarea acestora se face pe baza notei finale de absolvire a Institutului Național al Magistraturii.

În același mod, depunând jurământul „*de a se comporta în toate ca un ascultător demn și loial al dreptății*”, în Franța, un auditor al Școlii Naționale de Magistratură care intră în corpul juridic, nu poate fi scutit sub nici o formă de acest jurământ și este obligat să respecte secretul profesional.

Statutul auditorilor de justiție francezi rezultă din *Ordonanța nr. 58-1270 din 22 decembrie 1958* [9], *Legea organică privind statutul magistraților nr. 70-642 din 17 iulie 1970* [10], *Decretul, cu modificările ulterioare, privind Școala Națională a Magistraturii nr. 72-355 din 4 mai 1972* [7], *Decretul de stabilire a prevederilor comune aplicabile stagiilor din stat și instituțiile sale publice nr. 94-874 din 7 octombrie 1994* [8]; *Legea privind drepturile și obligațiile funcționarilor publici nr. 83-634 din 13 iulie 1983* [11].

Astfel, ordonanța din 22 decembrie 1958, similar legilor din Republica Moldova și România, prevede obligații și drepturi. Diferit de statutul auditorilor din România și R. Moldova, Franța prezintă incompatibilități totale, restrânse sau temporare, pentru exercitarea unui mandat politic pe lângă funcțiile de auditor al justiției, și anume incompatibilitate totală cu exercitarea unui mandat în Parlament, Parlamentul European sau Consiliul Economic și Social, incompatibilitate limitată cu exercitarea unui mandat de consilier regional, general sau municipal în jurisdicția de care aparține funcționarul judiciar (Bordeaux și orașul de stagiu), incompatibilitate temporară în jurisdicțiile în care funcționarul judiciar a exercitat de mai puțin de cinci ani o funcție publică electivă sau a solicitat o funcție publică electivă, cu excepția mandatului de reprezentant în Parlamentul European.

De asemenea, în Franța sunt interzise auditorilor de justiție orice deliberare politică, orice manifestare de ostilitate față de principiul sau forma de guvernare a republicii, orice acțiune concertată de natură să stopeze sau să împiedice funcționarea instanțelor judecătorești, precum și orice demonstrație de natură politică.

Orice încălcare de către un auditor judiciar a atribuțiilor statutului său poate da naștere uneia dintre sancțiunile disciplinare prevăzute prin *Decretul din 4 mai 1972* (mustrare, avertisment, excludere temporară, excludere definitivă) și orice încălcare a secretului profesional poate fi supusă urmării penale [7, art. 59-65].

În temeiul *Ordonanței din 22 decembrie 1958*, auditorii de justiție sunt, pe de altă parte, protejați împotriva amenințărilor, atacurilor de orice natură, care ar putea face obiectul în exercitarea sau cu ocazia îndeplinirii atribuțiilor lor [9, art. 11]. Tot *Ordonanța din 22 decembrie 1958* precizează domeniul de competență al auditorilor de justiție pe perioada stagiului lor judiciar, în cadrul căruia aceștia participă, sub responsabilitatea magistraților, la activitatea judiciară, fără a putea primi, însă, delegare de semnătură. În special, ei pot asista judecătorul de instrucție în toate actele de anchetă, asista magistrații Ministerului Public în exercitarea acțiunii publice, participă cu vot consultativ la deliberările instanțelor civile și corecționale, prezentându-le verbal obiecții sau concluzii etc. [9, art. 19].

Așadar, analizând cele menționate *supra*, menționăm că, în România și Franța, se promovează valorile europene la pregătirea viitorilor judecători și procurori prin instituirea unor mecanisme efective de protejare a acestora de unele imixțiuni externe.

Deși în Republica Moldova este aplicabil un model similar de recrutare și carieră pentru viitorii judecători și procurori, totuși, acesta este fragmentat și lacunar, prezentând diverse riscuri care ar atenta asupra integrității și prestigiului profesiei vizate.

De fapt, după formarea inițială în cadrul Institutului Național al Justiției, în spiritul legii, respectării drepturilor omului și deontologiei profesionale, cu o durată de 18 luni, cu sesiuni și diverse filtre de integritate profesională și morală, statutul de audient încetează, iar viitorii judecători și procurori devin un vid juridic.

Normele legale prevăd doar statutul de audient al Institutului Național al Justiției (adică sunt pentru perioada desfășurării cursurilor de formare inițială) și atât, dar care este statutul unui absolvent al Institutului, dacă el nu s-a înscris în *Registrul candidaților la funcția de procuror/judecător* și chiar după o asemenea înscriere? Legislația națio-

nală nu cuprinde anumite prevederi legale care ar reglementa situația vizată.

Spre deosebire de Republica Moldova, în alte state, precum România sau Franța, disensiunea respectivă a fost soluționată prin constituirea instituției de procuror/judecător stagiar. De altfel, și în alte domenii există o asemenea practică: avocat-stagiar, medic rezident etc. De ce nu ar prelua-o și la noi instituția procuraturii?

Mai mult ca atât, după promovarea examenelor de absolvire în cadrul Institutului Național al Justiției, candidații la funcția de procuror sau de judecător nu mai pot beneficia de garanțiile juridice ale statutului de „audient”, iar garanțiile conexe statutului de judecător/procuror nu le sunt aplicabile decât după numirea în funcția respectivă - procedură care, în condițiile Republicii Moldova, poate dura chiar și ani de zile.

În consecință, ținând cont de omisiunile legislative, de lipsa de garanții sociale, de procedurile birocratice de durată și de alte criterii care conduc la tergiversarea numirii în funcție, viitorii judecători și procurori sunt supuși unor riscuri ce pot favoriza incidente de integritate, cum ar fi dependența de alte persoane ori organizații, imixțiuni în activitate, presiuni, intimidări etc.

Considerăm că există o lacună legislativă, deoarece, ținând cont de importanța socială a funcției de procuror/judecător, cât și de prestigiul acesteia, inclusiv de necesitatea stabilirii și menținerii încrederii societății în justiție, de lupta cu corupția în Republica Moldova, devine necesară asigurarea absolvenților Institutului Național al Justiției cu un statut clar determinat și continuu. Totodată, remarcăm practica stabilită în majoritatea statelor, inclusiv România și Franța, privind implementarea instituției de „procuror/judecător stagiar”, ceea ce asigură fluxul de cadre permanent și preluarea unui anumit volum de muncă din sarcina judecătorilor și procurorilor aflați în funcție.

În concluzie, ținând cont de aspirațiile europene ale Republicii Moldova și amploarea procesului de reformă în domeniul justiției, considerăm că cele menționate mai sus sunt obiective care pot fi și trebuie implementate acum pentru o asigurare efectivă a imparțialității și integrității sistemului judecătoresc. Soluția în cazul dat este consolidarea statutului absolventului Institutului Național al Justiției. Or, asigurarea unui statut bine determinat, cu garanții sociale valabile atât în cadrul formării inițiale cât și după absolvire, reprezintă, în esență, o formă incipientă de asigurare a independenței și integrității judecătorilor și procurorilor.

Referințe bibliografice

1. Legea privind Institutul Național al Justiției. Nr. 152 din 08.06.2006. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2016, nr. 256-264 (republicare).
2. Legea cu privire la Procuratură. Nr. 3 din 25.02.2016. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2016, nr. 69-77.
3. Legea cu privire la statutul judecătorului. Nr. 544 din 20.07.1995. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2012, nr.185 (republicată).
4. Regulamentul Colegiului de Selecție și Carieră din cadrul Consiliului Superior al Procurorilor din 23 februarie 2017. <https://csp.md/sites/default/files/in-linefiles/Regulamentul%20CSCP%20modificat%20%2004.02.2022.pdf> (vizitat 08.07.2022).
5. Regulamentul cu privire la formarea inițială și absolvire a candidaților la funcția de procuror și judecător. Aprobabil în redacție nouă la 25.02.2021. https://www.inj.md/sites/default/files/new/21/hotcon/Regulament%20absolvire%20%28var_25.02.2021%29.pdf (vizitat 07.07.2022).
6. Legea României privind statutul judecătorilor și procurorilor. Nr. 303 din 28 iunie 2004. În: *Monitorul Oficial al României*, Partea I, nr. 653 din 22 iulie 2005.
7. Décret n°72-355 du 4 mai 1972 relatif à l'École nationale de la magistrature. <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000000513355/> (vizitat 09.08.2022).
8. Décret n°94-874 du 7 octobre 1994 fixant les dispositions communes applicables aux stagiaires de l'Etat et de ses établissements publics. <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000000366828/> (vizitat 09.08.2022).
9. *Ordonnance n° 58-1270 du 22 décembre 1958 portant loi organique relative au statut de la magistrature.* <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000000339259/#:~:text=Toute%20d%C3%A9lib%C3%A9ration%20politique%20est%20interdite,que%20leur%20imposent%20leurs%20fonctions> (vizitat 09.08.2022).
10. Loi n° 70-642 du 17 juillet 1970 relative au statut des magistrats. <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/LEGISCTA0000006091546> (vizitat 09.08.2022).
11. Loi n° 83-634 du 13 juillet 1983 portant droits et obligations des fonctionnaires. Loi dite loi Le Pors. <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000000504704/> (vizitat 09.08.2022).
12. Loi n° 84-16 du 11 janvier 1984 portant dispositions statutaires relatives à la fonction publique de l'Etat (1). <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000000501099/> (vizitat 09.08.2022).

